

lipsite de continuitate. În acest context, a fost apreciat efortul depus de istoricii ieșeni de a reedita integral Regulamentul Organic al Moldovei⁴.

Octavian Dască

Foamețea, piatilețka și ferma colectivă: documente diplomatice românești, 1926-1936 (lansare de carte)

Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului al Academiei Române a găzduit, la data de 16 noiembrie 2011, lansarea celui de-al doilea volum din seria "Afaceri Orientale" – *Foamețea, piatilețka și ferma colectivă: documente diplomatice românești, 1926-1936*, editat de Vadim Guzun, doctorand al Institutului de Istorie "George Barițiu" din Cluj-Napoca și diplomat în Ministerul Afacerilor Externe al României. Evenimentul a reunit istorici și reprezentanți ai misiunilor diplomatice ale Ucrainei, Federației Ruse și Lituaniei la București și a fost prefațat prin prezentările deosebit de elogioase ale directorului și ale colaboratorilor acestui for academic. Astfel, Radu Ciuceanu a apreciat că se lansează "o lucrare temeinică despre transformarea foameței în instrument politic", Octavian Roske a afirmat că "ne aflăm fața unui adevărat eveniment cultural", Dan Cătănuș a observat că "documentele strânse de Vadim Guzun permit o mai bună înțelegere a ceea ce a fost ulterior în România", iar Vitalie Văratîc consideră că această carte "pune în discuție probleme majore de istorie".

Ca veritabil "exercițiu de recuperare a defazajului dintre mediul academic din România și cel din alte state" și primă publicație românească cu privire la subiect, volumul conține 248 de documente din Arhivele Diplomatice ale Ministerului Afacerilor Externe, constituite din rapoarte și sinteze diplomatice provenite cu precădere din fondurile 71/1920-1944. U.R.S.S. și 71/1920-1944. România. Documentele ilustrează cronologic politicile esențiale ale "Revoluției Staliniste de Sus" – primul cincinal, colectivizarea forțată, înfometarea în masă, contextul sociopolitic și economic în care a avut loc campania cu intenționalitate pur ideologică declanșată de I. V. Stalin. Miza înfometării, a "foameței secrete" și nu a foameței pur și simplu, este identificată de autor în conceptul larg utilizat de istoriografia Federației Ruse, și anume "desțărănirea" ("расскрестьянивание"), o noțiune ce încorporează obiectivul lui Stalin de a desființa fizic clasa țărănească, sub pretext că ar fi refuzat la un moment dat să mai accepte politica sovietică. Autorul este interesat, așadar, de mecanismul diabolic al politicii de sovietizare prin foamețe, ca element principal al consolidării regimului, și nu de statisticile oficiale (fictive) relative la cifra victimelor înfometării în masă. În realitate, foamețea programată a afectat 120 de milioane de țărani (din 150 de milioane de locuitori ai U.R.S.S. la acea vreme) și, inevitabil, populația urbană.

Oferind cercetătorilor români un instrument de neapărată orientare pentru studierea perioadei de consolidare a regimului comunist din România, contribuția editorială a lui Vadim Guzun este cu atât mai importantă, cu cât facilitează o mai bună înțelegere a politicii românești ulterioare de "deschiaburire". Aceasta prezintă concordanțe – reflectate, de exemplu, în documentele eminate de Partidul Comunist Român pentru instrumentarea foameței, fidele copii ale actelor sovietice –, dar și deosebiri importante înregistrate de tactica urmată și de limitele peste care România,

⁴ *Regulamentul Organic al Moldovei* (ed. D. Vitcu & G. Bădărău), Iași, 2004.

unde clasa socială a “chiaburilor” nu a fost distrusă în totalitate, nu a trecut. Mai precis, este vorba despre adoptarea, uneori chiar la sfatul consilierilor sovietici, a politicii “de prudență” în abordarea colectivizării din 1949-1962.

Octavian Dascăl

Expoziția Țăranii și comunismul

Expoziția “Țăranii și comunismul” a fost vernisată inițial la București, în anul 2009, cu ocazia împlinirii a șase decenii de la începutul procesului de colectivizare a agriculturii în România, pentru ca apoi să colinde pe la mai multe muzee din țară, ajungând în data de 26 ianuarie 2011 la Muzeul Național al Unirii din Alba Iulia. Curatorul expoziției este Romulus Rusan, directorul Centrului Internațional de Studii asupra Comunismului din cadrul Fundației Academia Civică. La realizarea panourilor au fost folosite documente de arhivă privind colectivizarea desfășurată în toată țara și fotografii de epocă.

Potrivit curatorului expoziției, “Țăranii au fost mereu pe câmpul de luptă. Au luptat cu tătarii, cu turcii și cu rușii, cu secetele și cu inundațiile, cu “birarii” și cu activiștii, cu birurile și cotele. Lupta cu comuniștii i-a înfrânt însă definitiv, căci le-a distrus nu numai viețile, ci și rădăcinile. Fără pământ, țăranii și-au pierdut definiția. Și-au luat lumea în cap venind la oraș și lăsând pământul și gospodăria pe seama femeilor și a copiilor, iar recoltarea în sarcina soldaților și a studenților. Astăzi, jertfa țăranilor răsculați în 1949-1950 rămâne un episod romantic. Răzmerițele finale din 1960-1962 seamănă cu asediile medievale. Ziua din aprilie 1962, când a fost decretată colectivizarea, seamănă cu căderea Constantinopolului. Așa cum picturile din Aya Sofia ilustrează o lume străină de cea care urma să vină, țăranii se proiectează în realitatea timpului nostru ca niște martiri fără aureole. Răpuși de glonț sau de ideologie, sunt cele mai numeroase și inocente prăzi ale comunismului.”

Gh. Gheorghiu-Dej, în raportul din plenara PMR din 3-5 martie 1949, recomanda activiștilor să aplice “sfânta luptă de clasă!” Cât o privește pe Ana Pauker (care a condus o vreme comisia de aplicare a colectivizării), ea le cerea țăranilor, pe care îi considera “mici burghezi”, “capitaliști în felul lor”, să predea cotele, care erau un “mic sacrificiu”: “Să fie stigmatizat în sat acela care ar încerca să se sustragă de la această datorie elementară.” Cu alte cuvinte, cita din Directiva NKVD nr. 003, emisă la 6 iunie 1947 la Moscova pentru țările din orbita sovietică, care spunea la punctul 13 explicit: “politica față de gospodăriile țărănești va urmări să facă proprietatea particulară nerentabilă. După aceea trebuie începută colectivizarea. În cazul în care, din partea țăranilor, ar interveni o rezistență importantă, trebuie să le fie redusă împărțirea mijloacelor de producție concomitent cu creșterea obligațiilor de predare a cotelor”.

Pentru perioada 1949-1951, Gheorghe Gheorghiu-Dej a recunoscut *post factum* că au fost 80.000 de arestați. Într-un raport trimis Comitetului Central, Procuratura RPR adaugă celor 80.000 de condamnați în tribunalele militare alți 90.000 condamnați de către judecătoriile civile locale pentru delictе “de drept comun”.

În 1949 țăranii reprezentau două treimi din populația țării. Partidul comunist le dăduse în martie 1945 peste un milion de hectare, dar numai cu gândul de a li le lua înapoi prin colectivizare. La 11 iulie 1948 s-au naționalizat 1.050 de întreprinderi